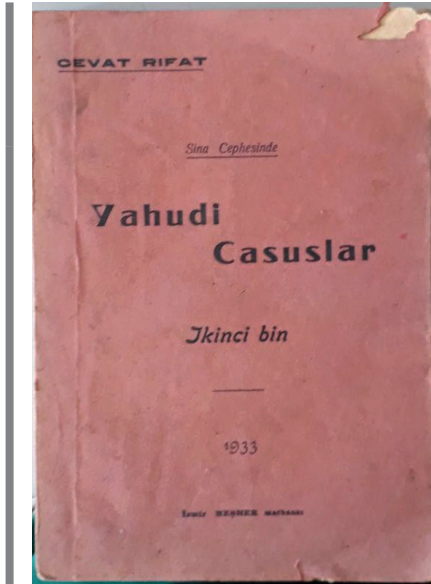


Atilhan'ın Gözünden Yahudilerin Sina Cephesinde Casusluk Faaliyetleri

Espionage Operations of Jews at Sinai Front Through Atilhan's Perspective

Cevat Rifat, *Sina Cephesinde Yahudi Casuslar*, İzmir: Meşher Matbaası, 1933, 147s.

Emine Betül Kamacıhan¹ 



Sorumlu yazar/Corresponding author:
Emine Betül Kamacıhan, (Lisans Öğrencisi),
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tarih
Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-posta: ekamacihan@ogr.iu.edu.tr
ORCID: 0009-0002-9119-392X

Başvuru/Submitted: 9.03.2023
Kabul/Accepted: 13.03.2023

Atıf/Citation: Kamacıhan, Emine Betül.
Atilhan'ın Gözünden Yahudilerin Sina
Cephesinde Casusluk Faaliyetleri. [Cevat Rifat'ın
Sina Cephesinde Yahudi Casuslar, adlı eserinin
tanıtımı]. *Avrasya İncelemeleri Dergisi - Journal of
Eurasian Inquiries* 12, 1 (2023): 91-94.
<https://doi.org/10.26650/jes.2023.006>

Anahtar Kelimeler: Yahudilik, Antisemitizm, 1.Dünya Savaşı, Casusluk, Sina Cephesi

Keywords: Judaism, Antisemitism, World War I, Espionage, Sinai front

Cevat Rifat Atilhan, 1892 yılında, İstanbul'un Vefa semtinde dünyaya gelmiştir. Şam mutasarrıfı olan babası Rifat Paşa'nın işi dolayısıyla çocukluğunun bir kısmı Şam'da geçmiştir. Cihan Harbi yıllarında Cemal Paşa'nın emrinde Sina ve Filistin cepheslerinde görev almıştır. Bununla birlikte Atilhan, Zonguldak ve Bartın kumandanlığına atanıp daha sonrasında ordudan ayrılarak kendini yazı hayatına vermiştir. Türklük ve İslam savunusunda döneminin ileri gelen

fikir insanlarından biri olmuş, Masonluk ve Yahudilik gibi pek çok konuda tartışma yaratan bir isim olarak hafızalarda yer edinmiştir.

Tek parti döneminde Türkçülük ideolojisine yakın olan Atılhan, iki dünya savaşına da şahitlik etmiş ve fikir hayatı savaşlar ile beraber gelen bu siyasi ve sosyal ortamdan oldukça etkilenmiştir. Tek partili yılların sonlarına doğru o dönemde güç kazanan İslamcılığa dair düşünceleriyle öne çıkmış ve bu ideolojinin önemli temsilcilerinden biri olan çağdaşı Necip Fazıl Kısakürek ile hapis yatmıştır. 1967 yılındaki vefatına kadar İslami Hareket'in etkili isimlerinden biri olmaya devam etmiştir.

Cevat Rifat Atılhan, Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Kemalist ve Türkçü bir çizgide ilerleyen *Milli İnkılap* dergisinde ele aldığı tutum nedeniyle Yahudi azınlık tarafından "Türkiye'nin Hitleri" olarak adlandırılmıştır. Atılhan, tamamını Siyonist olarak nitelendirdiği Yahudiler hakkında kaleme aldığı yazılar ile kamuoyunda büyük çapta etkiler yaratan, Cumhuriyet'in ilk antisemitist yazarlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Atılhan'ın bir yazar olarak Antisemitist kimliğiyle ön plana çıkmasında ve Yahudilik, Masonluk gibi konulara eserlerinde sıkça yer vermesindeki sebeplerden biri, Birinci Cihan Harbi yıllarında Sina ve Filistin cephelerinde görevini ifa ettiği sırada karşılaştığı Yahudi casuslar olmuştur. Kemalist ve Türkçü bir çizgide yer alan Atılhan, cephede başından geçen olaylar, Yahudi milletine dair yaşadığı hayal kırıklıkları ve bunlardan gördüğü hainliklere istinaden antisemitist ideolojiye daha da yakınlaşmıştır. Bu yazıda Cevat Rifat Atılhan'ın Sina cephesinde casusluk faaliyetlerini ele aldığı *Sina Cephesinde Yahudi Casuslar* adlı eseri ele alınacaktır.

Sina Cephesinde Yahudi Casuslar, Atılhan'ın antisemitist yönünü ortaya koyan eserlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eser ideolojik açıdan, yine kendisinin o bölgede görev yaparken kaleme aldığı *Filistin Cephesinde Yahudi Casuslar* adlı kitabıyla paralel bir tutum izlemektedir. Her iki eser de günlük biçiminde kaleme alınmış olup, yazarın cephedeki anılarını da içermektedir. Bu niteliğiyle eser, konuyu birinci şahıs gözünden deneyimlememizi sağladığı gibi, araştırmacılar için de ana kaynak özelliği taşımaktadır.

Atılhan eserinde, karşılaşılan durum ve kişileri aktarırken oldukça detaylı bir dil kullanmıştır. Gündelik konuşmaların sıkça yer aldığı bu eserde, karakterlerin zihin okumalarına, fizyolojik özelliklerine, geçmişleri ve aidiyetlerine dair bilgiler verilmiş, bu sayede onları olay örgüsü içinde tanımamız sağlanmıştır. Öyle ki Atılhan'ın betimlemelerinden bir karakterin Arap, Türk veya Yahudi olabileceği daha belirtilmeden anlaşılabilir. Bu sırada olayların gerçekleştiği Sina bölgesindeki cephe şartlarından da bahsedilir. Mısır'ın çöl sıcağının, kasvetinin ve bunun zihinlerinde yarattığı bulanıklığın yaşadıkları olaylar karşısında verdikleri tepkileri nasıl değiştirdiğinden bahseder. Çeşitli sebeplerle bulunduğu ve gördüğü yerleşim yerlerinden, köyler ve kasabalardan bahsederken buradaki halk ile ilgili bilgiler de verir. Örneğin Arap ahalinin Osmanlı ordusuna karşı duyduğu minnet ve gösterdiği yardımseverliğin yanında, Yahudilerin kendilerine karşı ne denli umursamaz olduğunu da yazmıştır. Elbette bir ahaliyi bütünüyle aynı kefeyle koymak işten değildir ancak Atılhan'ın Yahudilere karşı bunun dışındadır.

Atilhan eserde yalnızca casusluk olaylarından bahsetmez. Aslında temelde bunun üzerine ele alınmış olsa da oldukça kalabalık bir içeriği vardır. Şehirlerden, köylerden, civarda katıldığı etkinliklerden; Nasra ve Şam mintikalarından; Osmanlı'nın o zamanki görünüşünden, orduda şahitlik ettiği olaylardan, esirlere yapılan muameleden, yaralıların tedavi edilmesinden; kurulan istihbarat ağlarından, çetelerden ve Lawrence gibi nam salmış tarihi kişiliklerden de söz eder. Casusluk meselesi ise aslında tüm bunların kesişim noktası olarak ele alınır. Casusluk, Atilhan'a göre oldukça zahmetli ve zor bir iştir, en azından güçlü bir istihbarat ağı, koşullanmış ve kendini buna adanmış insanlar ve sağlam bir teşkilatlanma gerektirir.

Eserde adı geçen Yahudi casuslardan birkaçının itirafıyla aslında bunların I. Dünya Savaşı'nda Filistin ve Suriye cephelerinde etkin rol oynamış olan "Nili" adlı örgüte bağlı olduklarını anlıyoruz. "Nezah Israel lo Yeshaker" yani "İsrail'in ihtişamı aldatmaz" sloganıyla hareket eden bu örgütün temelde amacı "vaat edilen topraklar"da ulusal bir Yahudi devletinin kurulmasına hizmet etmektir. Yönetimden memnun olmayan bir grup Yahudi, herhangi bir tehcir olayı ile karşılaşmamak için bu örgüt aracılığıyla Osmanlı'ya karşı düşman elini güçlendirmeye yönelik çalışmışlardır. Çoğunluğu genç yetişkinlerden oluşan bir grup Yahudi, kurucu üyeleri Aaron etrafında bir araya gelmiştir.

Eserin günlük şeklinde ele alınması Atilhan'ın iç dünyasına dair bilgiler edinmemizi de sağlar, Atilhan'ın yine bu örgütle bağlantısı olduğu düşünülen Yahudi bir kadın ile kurduğu ilişki ve bu ilişkideki tavrı, onun kendi iç dünyası ile verdiği mücadelenin bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Cephede Arap kılığında karşısına çıkan bu kadının, aslında mesele vatanın kurtuluşu olmasaydı birçok genç zabitin aldanacağı güzellikte olduğunu ifade etmiştir. Bu kadınla kurdukları sahte dostluğun zorunlu kıldığı rol ile Atilhan, ona kimi zaman cana yakın da davranmıştır. Elbette ki tüm bunların amacı bağlı oldukları teşkilatın elebaşlarına ulaşmaktır lakin eser boyunca casuslar ve zabitler arasında geçen diyaloglardan anlayabiliriz ki duygularının zaman zaman kararları etkilediği de olmuştur. Bir kimsenin canı bağışlanabilir, ona merhamet edilebilir, bu tıpkı düşman askerinin yarasını sarmak gibidir. Düşmanlık şahsiyetlere indirgenecek bir mevzu değildir. Onların içimizde olduğunu bilerek bu yakınlıktan fayda sağlayabilmek önemlidir, kurulan ilişkilerde öncelikli mesele istihbarattır.

Zamanın şartlarından ötürü istihbaratın teyitli olması zorunluluktur. Düşmana kaçırılan en ufak bir bilgi büyük kayıplara sebep olabilir. Örneğin ordudaki genç ve tecrübesiz zabitlerin her şeyden önce vatanperverliği ilke edinip, herhangi bir şekilde dışarıya bilgi vermemesi tembihlenmiştir ancak genç bir zabıt olan Yasin Bey bunu ihmal ederek İngilizlerin bir treni bombalayıp ordunun önemli kayıplar vermesine sebep olmuştur. Kendi öz kardeşini de bu saldırıda kaybeden Yasin Bey sonuçta pişman olmuş ve bundan sonra bir ihtimalle casus olduğunu düşündüğü kişilere karşı daha tedbirli davranmıştır.

Teyitli bilginin dışında, elbette ki bunların bir an önce alıcısına ulaştırılması da önemlidir. Casusluğun inceliklerine eserinde sıkça yer veren Atilhan, tecrübeli ve işinde iyi casusların temiz çalıştığına, ellerinde delil veya evrak tutmadıklarına ve derhal elde ettikleri istihbaratı

hedeflerine ulaştırdıklarına değinmiştir. Elbette ki bu istihbarat ağları coğrafi koşullar etrafında şekillenmektedir. Eserde casusların elde ettikleri istihbaratı nasıl ulaştırdıkları hangi yol ve yöntemleri kullandıklarına da yer verilir.

Eser genel çerçevede incelendiğinde aslında Sina cephesindeki casusluk vakalarının, meydana çıkartılabildiği kadarıyla aktarılmasından oluşmaktadır. Bununla birlikte casuslarla yaşanan diyaloglara da yer verilmiştir. Türklük bilinciyle kaleme alınan eserde Atilhan muhataplarına sıklıkla şu soruları sormaktadır: “Hükümetten memnun değil miydiniz?”, “Neyiniz eksikti?”, “Sizi doyurmadı mı, size ekeceğiniz tarlalar, oturacağınız köyler vermedi mi?”. Aslında Atilhan yalnızca cephede değil, kendi içinde de bu sorularla savaş vermektedir. Ona göre Yahudilerin içinden böylelerinin çıkması bir hayal kırıklığı olmasa da, yine de düşmanla işbirliği yapmak için bir sebep yoktur. Her şeyden önce onların yönetimle ve orduyla bir olmaya dair götülsüzlüğüne karşın, kendi faydalarına olacak bir durum da değildir bu. Yine de aktarılan pek çok vakada bir sebeple bu casusların canlarının bağışlandığına, onlara merhamet edildiğine şahit oluruz. Hatta öyle ki bazısının affedilmesi için üstleriyle konuşacaklarına dair taahhüt bile verilir. Aslında Atilhan'a göre bir Yahudi casusun bağışlanması öncelik değildir, hatta şart da değildir, fakat öncelik onlardan elde edeceği istihbarattır. Bu istihbaratın elde edilip, bir şekilde bu casusluk çetelerinin kökünün kurutulmasıdır. Eserin temelde amacı bu bölgedeki Yahudi casusların, bunların mensup olduğu çete ve örgütlenmelerin temeline ulaşabilmek gayesinde yaşanan olayların tarih belleğinde bir yere sahip olması ve yıllar geçse dahi unutulmamasıdır. Öyle ki Atilhan, tüm bu yaşananları ve başından geçenleri anlatırken, gelecekte de, birçok farklı milletin bir arada yaşadığı bu topraklarda tarihi bir gerçeğin bilincinde olmanın elzem olduğuna inanır.

Sina Cephesinde Yahudi Casuslar, Cumhuriyet tarihinde antisemitist düşüncenin önde gelen isimlerinden biri olan Cevat Rifat'ın, Yahudi karşıtı düşüncelerini dile getirdiği eserlerinden biri olarak kabul edilebilir. Gerek yazarın iç dünyasını gerekse cephedeki yaşamışlıklarını inceleyebildiğimiz bu eser, onun siyasi hayatıyla ilgili de okuyucuya fikir vermektedir. Eser bu yönüyle yazarın yalnızca Yahudilik, Masonluk, antisemitizm gibi konularda değil, bağlı olduğu ideolojinin inceliklerine de değinmemizi sağlayabilir. Bununla beraber *Sina Cephesinde Yahudi Casuslar* kitabı temelde ele aldığı I. Dünya Harbi'nde yaşanan casusluk faaliyetleri konusunda da araştırmacılara geniş bir kapı aralamaktadır.